

wat betreft de naleving van de overheidsvoorschriften. De accountant kan hier volgens Sir Howitt ertoe bijdragen, dat conflicten tussen overheid en bedrijfsleven worden vermeden, enerzijds door tegenover partijen de nadruk te leggen op de kwade gevolgen van deze conflicten en anderzijds door instanties te wijzen op vaak voorkomende verschillen in haar beleid.

Een meldingsplicht door de accountant na het constateren van overtredingen wijst Sir Howitt af: „He is not a public informer”.

Toch rust er te dien aanzien naar Sir Howitt's opinie op de accountant een zekere verantwoordelijkheid, buiten die, welke voortvloeit uit zijn functie bij de jaarrekening:

„yet if he finds irregularities which those responsible for his „client's affairs will not give up or rectify, he would be ill advised „to rest solely on his statutory responsibility to report on the accounts to the shareholders, even if satisfied that all possible „penalties have been amply provided for”.

„In the last resort, the best remedy is probably to resign, with „all the difficulties which such action would present to the client „in finding new auditors”. (cursivering van mij. R).

Wat dit laatste betreft, is de positie van de Engelse accountant, door de wettelijk verplichte balanscontrole, ongetwijfeld sterker dan de onze.

L. R.

BOEKBESPREKING

Mr. W. L. Haardt: „Hoofdstukken uit het bedrijfsrecht”. N. Samson N.V. — uitgever — Alphen aan de Rijn. Z. j.

door Prof. Mr. J. Valkhoff

Vooropstellend de „alomtegenwoordigheid van het recht” voor iedere burger in zijn dagelijks leven — in een recente radiorede over de herziening van het Burgerlijk Wetboek legde ik ook nog eens de nadruk hierop — en speciaal voor het bedrijfsleven, geeft de auteur in dit boekje, dat als deel IV in de serie „De moderne onderneming. Bedrijfseconomische vakstudies” verscheen, een uiteenzetting van bepaalde onderwerpen uit het „bedrijfsrecht”, die voor de mensen in het bedrijfsleven speciaal van belang zijn. Onder „bedrijfsrecht” worden hier verstaan al die rechtsregels, waarmee men meer in het bijzonder bij de uitoefening van een bedrijf in aanraking komt. Deze regels zijn talrijk en zij zijn verspreid in het gehele recht te vinden. Al vormen zij inderdaad — gelijk de inleider Drs. M. J. van der Ploeg in het Voorwoord constateert — „geenszins een afgerond geheel met een eigen karakter” (zoals nu reeds wel het arbeidsrecht en het belastingrecht), toch is het wel degelijk mogelijk ze in samenhang uiteen te zetten en te behandelen. Het is er mee, als met het „publiekrecht van het bedrijfsleven”, zoals ik dit thans voor de kandidaten in de economische wetenschappen naast het privaatrecht doceer, en als

met het „ordeningsrecht”, waarin Prof. Levenbach sinds korte tijd voor de juristen-studenten een afzonderlijk college geeft. Nog verder gaat Mr. H. A. Foyer door nu reeds een systematische bestudering en samenvatting van alle „economisch recht” als nieuwe tak van wetenschap voor te staan (zie zijn interessante en „anregende” studie in „Rechtsgeleerd Magazijn Themis” 1946, blz. 410 e.v.).

Mr. W. L. Haardt wijst erop, dat het bedrijfsrecht ligt zowel op het gebied van het privaatrecht, als op dat van het publiekrecht. Meer en meer worden deze beide gebieden van het recht doorengestremd: privaatrechtelijke bepalingen in publiekrechtelijke wetten en omgekeerd publiekrechtelijke voorschriften in privaatrechtelijke wetten. Ik betwijfel of dit verschijnsel de lezer van het boekje voldoende duidelijk wordt. Bovendien heeft er onmiskenbaar een verdringing van het (oude) privaatrecht door het (jonge) publiekrecht plaats (publiekrechtelijke infiltratie of integratie), zodat dit laatste — en zeker voor het bedrijfsleven — meer en meer van belang wordt: „du droit civil au droit public” (R. Savatier). Ook dit komt in het werkje niet voldoende tot zijn recht, al zinspeelt de schrijver er wel eens op. Hij kent het bedrijfsleven en de behoeften daarvan door en door, maar als jurist is hij — dit is geen verwijt, want het ligt stellig aan de opleiding, die hij genoot zoals zijn meeste collega's, voor wie het administratief recht indertijd geen of slechts een te verwaarlozen onderdeel van de rechtenstudie vormde — overwegend privaatrechtelijk geschoold en ingesteld. Aan publiekrechtelijke onderdelen wordt wel hier en daar (blz. 36 e.v.), maar toch te weinig aandacht geschonken. Ik denk aan de vestigingsregelingen, de Uitverkopenwet, de Geldschieterswet, de Wet op het Afbetalingsbedrijf en andere. De vele gevallen van exhibitieplicht in publiekrechtelijke wetten bleven onvermeld (blz. 146). De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie komt er wel wat armzalig en onbillijk („ordeningslust”?) af (blz. 41). Zodra schr. op publiekrechtelijk gebied komt, is het boekje bovendien zwakker, terwijl hij t.a.v. het privaatrecht niet alleen een voortreffelijk docent blijkt te zijn, getuige de heldere en eenvoudige verklaring van enige veel voorkomende juridische begrippen in Hoofdstuk I sub 2 en de aardige beschouwingen over het moeilijke en veel-omstreden begrip „bedrijf” in Hoofdstuk II, maar zich ook daarbij op allerlei gebieden een uitnemend voorlichter voor de praktijk betoont. Ter toelichting van mijn bezwaar noem ik wat hij op blz. 42 en 43 schrijft over het thans vigerend Kartelbesluit in vergelijking met de Ondernemersovereenkomstenwet. Onvermeld bleef daarbij, dat de verbindendverklaring nu ook voor onbepaalde tijd kan geschieden. De wijzigingsbevoegdheid betreft de besluiten ter uitvoering van een bedrijfsregeling. Het onverbindend verklaren kan „geheel of gedeeltelijk” geschieden. Er is nu ook een strafsancie t.a.v. de verbindendverklaring.

Wanneer ik na dit algemene bezwaar op enkele detailpunten enige bescheiden critiek oefen: niet de akte behoeft bij cessie betekend te worden, doch betekening van het feit der cessie is voldoende (blz. 5/6); niet alle schepen worden geleverd door overschrijving van de akte (blz. 6); de overeenkomst tot overneming van een zaak (blz. 90) kan men ook als een gemengde overeenkomst zien (Kamphuisen en Offerhaus, van wiens belangwekkend praeadvies over de handelszaak in het Nederlandse recht Mr. Haardt nog geen kennis kon dragen); Engeland (blz. 119) heeft nu zijn nieuwe Companies Act, waaraan ik in de nummers van het M.A.B. van April en September 1946 aandacht schonk (zie speciaal

aldaar blz. 102 e.v. betreffende de holding-companies). De lezer van deze recensie ziet dan meteen, dat ik niet op veel punten critiek te oefenen heb.

Doordat de schrijver de gave heeft de problemen beknopt en duidelijk uiteen te zetten en een juist gevoel heeft voor de moeilijkheden van de lezerskring, waarvoor het werkje bestemd is, werd het een aardig en nuttig boekje. Het is up to date, getuige de bespreking van noviteiten als artikel 2a Handelsnaamwet, de inperking van de bewaringstermijn der boeken enz. in artikel 6 lid 3 W.v.K., het arrest van de Hoge Raad van 9 Oct. 1942 over de „vennoot” in 't overleggingsartikel 11 W.v.K., om slechts enkele zaken, verspreid in het boekje, te memoreren. Aan de aard en de betekenis van de taak en de positie van de jurist in het bedrijf werd een aparte paragraaf (H. I, 4) gewijd. De rol der accountants in het bedrijfsleven werd ook niet vergeten (zie o.a. blz. 94 en 100).

Prof. dr. F. A. G. Keesing, De conjuncturele ontwikkeling van Nederland en de evolutie van de economische overheidspolitiek 1918—1939, De Nederlandse volkshuishouding tussen twee wereldoorlogen, Uitgeverij „Het Spectrum”, Utrecht—Brussel, 1947, 316 blz.

door Prof. Dr. J. Tinbergen

Deze uitvoerige studie, bescheidenlijk door de auteur aangekondigd als een „oriëntering”, is geworden tot een, ondanks zijn zakelijke woordenkeus en zijn vele ambtelijke details, boeiende geschiedschrijving van het zo bewogen interbellum, waarvan de enige tekortkoming is — een niet aan de auteur doch de redactie van het verzamelwerk te verwijten tekortkoming — dat zij geen inhoudsopgave rijk is.

Zowel de schildering van de conjunctuurgeschiedenis en haar „underlying factors” als die van de economische politiek zijn meesterlijk. De accenten zijn naar de mening van de recensent vrijwel overal op de juiste wijze gelegd. De auteur beheerst het onderwerp volkomen, waardoor ook voor de ingewijde nog menig wetenswaardig detail wordt gegeven, doch nooit op een vermoeiende wijze.

Vrijwel al het statistische materiaal, dat ter beschikking staat, is gebruikt, waarbij uiteraard het leeuwendeel afkomstig is van het Centraal Bureau voor de Statistiek; daarnaast de belangwekkende analyses van dr A. Sternheim en o.m. een geschatte betalingsbalans voor 1920—1922 van het tijdschrift „In- en Uitvoer”.

Men leest deze uiteenzetting thans, nu wij opnieuw diep in de problemen der economische politiek zitten, met te meer aandacht, omdat op de achtergrond van elke bladzijde de problemen van het heden en de toekomst zich aan ons opdringen.

Sommige lezers zullen wellicht watertanden, wanneer zij er aan worden herinnerd, dat na de eerste wereldoorlog de 193(!) „crisisinstellingen” na anderhalf jaar waren geliquideerd. Aan het heden worden wij eveneens sterk herinnerd, wanneer wij zien, welk een stoot in de goede richting onze betalingsbalans in 1924 kreeg, onmiddellijk nadat in Duitsland geregelde toestanden waren teruggekeerd. En wie denkt niet aan de toekomst, wanneer hij de ontwikkeling van de economische politiek tussen 1920 en 1939 uiteengezet vindt: wat zal men in de toekomst weten te maken van de conjunctuurpolitiek? In de eerste na-oorlogscrisis van

1921 was er van conjunctuurpolitiek nog geen sprake, aldus rapporteert prof. Keesing. Zeer weinig mals is, o.i. terecht, zijn oordeel over de valuta- en aanpassingspolitiek van 1931—1936, overigens zonder dat hij de auctores intellectuales dezer politiek ook maar enigszins tekort doet. Hij herinnert er ons nog even aan, dat prof. Goudriaan in 1936 in zijn bekende artikel „Wat is Uw plan?“, tot de Regering gericht, deze voorrekenende, dat de nagestreefde aanpassing nog 20 à 50 jaar zou moeten duren, alvorens te zijn bereikt. En het klinkt als een waarschuwing, waaraan ook in de toekomst zal moeten worden gedacht, wanneer de schrijver aan het slot van zijn boek constateert, dat „de belangrijkste fout van de gehele periode na 1933 ..... tenslotte van politieke aard“ (bleek). Ten dele als uitvloeisel van een conservatieve geesteshouding, *die het contact met de economische realiteit in toenemende mate had verloren* (cursivering van mij, J. T.), ten dele als gevolg van een verkeerd gehanteerde democratie, die veel theoretiseerde, maar tot weinig handelen in staat bleek, verzuimde Nederland zich tijdig te voegen naar de gewijzigde economische omstandigheden, die een geheel afwijkende mentaliteit ver-eisten .....” Moge dit later niet nog eens moeten worden gezegd van het Nederlandse volk! Moge het, in al zijn geledingen, de geestelijke lenigheid kunnen opbrengen, nodig om, in betere eensgezindheid dan die van 1933—1939, de moeilijkheden van de tweede wereldoorlog te boven te komen! Het geschrift van de heer Keesing kan daartoe bijdragen en ik hoop, dat het veel zal worden gelezen.

Drs. M. M. A. A. Janssen: „De plaatsbepaling van de accountant bij de komende organisatie van het bedrijfsleven“ (openbare les)

door Drs. L. J. M. Roozen

De Tilburgse lector ziet de functie van de accountant door een organisatie van het bedrijfsleven van drie zijden beïnvloed.

In de eerste plaats bij de controle ten behoeve van de verantwoording, welke het bestuur van een bedrijf tegenover de vermogensmarkt aflegt. Principieel ziet de heer Janssen in deze specifieke functie geen wijziging gebracht. Een doelmatige vergelijking wordt te dien aanzien gemaakt met reeds op ander terrein bestaande voorschriften (b.v. de fiscale).

Voorts door het ontstaan van nieuwe specifieke functies in verband met mogelijke verantwoording door het gecontroleerde bedrijf tegenover de bedrijfsorganisaties. Schrijver acht de problemen, welke hieruit kunnen ontstaan, nog niet aan de orde, zonder deze mening nader te argumenteren.

Hij beperkt zich daarom tot de vraag naar de nieuwe specifieke functies, welke worden geboren bij de totstandkoming van de organisatie van het bedrijfsleven en bij de uitvoering van het t.z.t. te bepalen statuut van die organisatie.

Schrijver doet bij de uitwerking van zijn eigenlijke onderwerp een gelukkige greep, door een parallel te trekken met de vooroorlogse verschijnselen van organisatie van het bedrijfsleven, welke hij samenvat onder het begrip „kartellering“.

De nieuwe elementen bij de komende organisatie zijn dan de directe

invloed van de Staat, alsmede de publiekrechtelijke bevoegdheid van de organen.

De heer Janssen gaat uitvoerig na, in welke specifieke functies de accountant bij de vroegere kartelorganisaties was betrokken en projecteert deze functies op de komende organisatie van het bedrijfsleven.

Uitdrukkelijk stelt hij, dat de accountant daarbij „tegelijkertijd” als vertrouwensman van Overheid en bedrijfsgegoten tezamen fungeert”, een opmerking, welke na de discussies op de Accountantsdag 1947 zeker niet overbodig mag heten.

Schrijver meent, dat de tussenkomst van de accountant in het vrije beroep de voorkeur verdient boven die van de *ambtenaar*, zowel als die van de *beambte*. Ten aanzien van zijn functionele afhankelijkheid wordt de ambtenaar terecht gelijkgesteld met de *beambte*.

Een leemte in het betoog van de heer Janssen is, dat hij het vraagstuk van de verhouding tussen het controleren en het besturen geheel onbesproken laat, in welk vraagstuk toch, zoals de heer Reder op de Accountantsdag 1934 heeft aangetoond, „het merkwaardige in de ontwikkeling van de accountantsfunctie bij de uitvoering van kartelovereenkomsten” gelegen is (zie publicatie No. 7 — 1934).

Niettemin een zeer interessante studie, welke niet zal nalaten bij te dragen tot verheldering van het zo bij uitstek moeilijke vraagstuk van de groei van de algemene functie.

MEDEDELING VAN HET NEDERLANDS INSTITUUT VAN ACCOUNTANTS

Het bestuur van het Nederlands Instituut van Accountants heeft tot lid van het N.I.v.A. benoemd de heren:

J. Dalmeijer ec. drs., Eindhovenstraat 38, Haarlem
J. A. A. Koning ec. drs., Heemsteedse Dreef 175, Heemstede
J. F. H. Prüschen ec. drs., Ramplaan 5a, Overveen
M. Schatz ec. drs., Harteveltstraat 26, Scheveningen

allen in het bezit van het accountantsdiploma van de Universiteit van Amsterdam;

J. W. de Boer, Boerhaavelaan 28, Bussum
G. B. Dirks, Gestelsestraat 62, Aalst-Waalre
W. H. Th. Gieling, Fr. Schubertstraat 67, Utrecht
J. Harmsen, Van Eeghenstraat 10 hs., Amsterdam
A. F. Lafeber, Electroweg 28a, Rotterdam
H. R. Swart, Newtonstraat 93 bv., Amsterdam
P. L. J. Verbruggen, Schapenmarkt 29, 's-Hertogenbosch
J. van Wolferen, Handellaan 42, 's-Gravenhage

allen in het bezit van het accountantsdiploma van het Instituut.